

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Ostružiník keřovitý (obecný)

VY_52_INOVACE_98

Vzdělávací oblast: člověk a příroda

Vzdělávací obor (předmět): Praktika z přírodopisu

Ročník: 6., 7.

Ostružiník keřovitý (obecný) – Rubus fruticosus L.

Růžovité (Rosaceae)

Charakteristika – zahrnuje zhruba 300 různých druhů s podobnými základními znaky. Je až 150 cm vysoký keř s vystoupavými, ohnutými, ale zejména poléhavými a hranatými stonky, dlouhými 2-4 metry, které v půdě často zakořeňují.

Stonky jsou lysé či chlupaté, stopky často žlaznaté s pravidelnými či neregulárními háčkovitými ostny.

Listy střídavé, většinou prstovitě 3-5(7)četné, na líci zelené, rub zelený bez plsti nebo až šedobíle plstnatý, ostře pilovitý.

Květy zpravidla seskupené do hroznů, pětičetné bílé až růžově červené, oboupohlavné, mají hodně tyčinek a pestíků.

Plody dozrávají na plodenství – ostružinu, složenou z malých kulovitých tmavě fialových až černých peckoviček, sedících na květním lůžku.

Výskyt – ostružiník je název pro velké množství malých druhů a jejich kříženců, které se poměrně těžko rozlišují, ale všechny se využívají jako léčivé rostliny. Rostou na skalnatých stráních, v křovinách, houštinách, na mýtinách, při okrajích lesů a na nekosených loukách.

Vyšlechtěné odrůdy se pěstují na plantážích nebo v zahradách. Rozmnožují se vegetativně z odnoží oddenků, z kořenových odřezků nebo zakořeňováním jednoletých výhonů.

Rozšíření – nížiny až hory do 1700 m, po celé Evropě až na nejzazší sever.

Účinné látky – listy zejména třísloviny, flavonoidy, organické kyseliny, hodně vitamínů a stopy silice. Plody obsahují i sliz, pektin, antokyan, sacharidy, vápník, hořčík a v semenech i mastný olej.

Sběr mladých listů bez řapíku v červnu a červenci, dozrálé plody v srpnu až v říjnu.

Využití v medicíně při nemocech trávicí soustavy, zánětu horních cest dýchacích a ústní dutiny, kožních nemocech, vředech a ranách. V lidovém léčitelství při průjmu vnitřním krvácení a zvětšené štítné žláze. Plody, bohaté na vitamíny a další biologicky aktivní látky, jsou cenné z hlediska výživné hodnoty. Působí i na pročišťování organismu, úpravu metabolismu a zvyšování imunity.

Poznámky – často se připravuje čaj v kombinaci s maliníkovými a jahodníkovými listy.

Pracovní list k praktické výuce v arboretu

- keřovité

1) Doplň jména vyobrazených keřů – využij poznatky z informačních tabulí v arboretu.

.....

.....

.....

.....

2) Přiřaď a barevně propoj správné odpovědi - využij poznatky z informačních tabulí v arboretu.

brusinka obecná

plody jsou černé s šedomodrým voskovým povlakem

ostružiník keřovitý

plody jsou kulovité bobule až 10 mm velké, mnohosemenné, zpočátku bílé, později temně šarlatové, jedlé a trpké chuti

borůvka černá

plody dozrávají na plodenství, složeném z malých kulovitých tmavě fialových až černých peckoviček, sedících na květním lůžku

3) Vyber:

sběr šípků

- a) ještě před dosažením zralosti
- b) po opadání listů z keře

sběr borůvek:

- a) od června do září
- b) září až listopad

sběr plodů ostružiníku:

- a) srpen až říjen
- b) červen, červenec

Pracovní list k praktické výuce v arboretu

- keřovité

1) Doplň jména vyobrazených keřů – využij poznatky z informačních tabulí v arboretu.

brusinka obecná

maliník obecný

ostružiník keřovitý

borůvka černá

2) Přiřaď a barevně propoj správné odpovědi - využij poznatky z informačních tabulí v arboretu.

brusinka obecná

plody jsou černé s šedomodrým voskovým povlakem

ostružiník keřovitý

plody jsou kulovité bobule až 10 mm velké, mnohosemenné, zpočátku bílé, později temně šarlatové, jedlé a trpké chuti

borůvka černá

plody dozrávají na plodenství, složeném z malých kulovitých tmavě fialových až černých peckoviček, sedících na květním lůžku

3) Vyber:

sběr šípků

a) ještě před dosažením zralosti

b) po opadání listů z keře

sběr borůvek:

a) od června do září

b) září až listopad

sběr plodů ostružiníku:

a) srpen až říjen

b) červen, červenec

Kontrolní otázky pro žáka : (ostružiník keřovitý)

1) Urči plod ostružiníku keřovitého:

- a) malvice
- b) plodenství složené z peckoviček
- c) souplodí nažek

2) Definuj typické využití ostružiníku keřovitého:

.....

3) Podtrhni správnou odpověď:

Ostružiník keřovitý má jasně červené květy

ANO

NE

4) Urči správnou odpověď:

Stonky ostružiníku keřovitého jsou: a) s háčkovitými ostny
b) pokryté chloupky

Kontrolní otázky pro žáka – odpovědi: (ostružiník keřovitý)

1) Urči plod ostružiníku keřovitého:

a) malvice

b) plodenství složené z peckoviček

c) souplodí nažek

2) Definuj typické využití ostružiníku keřovitého:

lékařství

léčitelství

potravinářství

prevence – zvýšení imunity

3) Podtrhni správnou odpověď:

Ostružiník keřovitý má jasně červené květy

ANO

NE

4) Urči správnou odpověď:

Stonky ostružiníku keřovitého jsou: **a) s háčkovitými ostny**

b) pokryté chloupky

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Projekt EU peníze školám Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost

Metodický list

Název materiálu: Ostružník keřovitý (obecný)

Zdroje: MACKŮ J., KREJČA J., ATLAS LIEČIVÝCH RASTÍN, Vydavatelství Slovenskej akademie vied v Bratislave, 1964
JIRÁSEK V., STARÝ F., SEVERA F., KAPESNÍ ATLAS LÉČIVÝCH ROSTLIN, SPN Praha, n.p., 1998
ERDELSKÁ O., ERDELSKÝ K., KVAČALA M., DUGAS D., KOMÁROVÁ Z., ATLAS LÉČIVÝCH ROSTLIN, Vydavatelství Příroda, s. r. o., Bratislava, 2008
Bolliger, Erben, Grau, Heubl, KEŘE, nakladatelství Ikar Praha ve spolupráci S Knižním klubem Praha, 1998

Druh materiálu: Materiál pro praktickou výuku v arboretu.

Anotace: Materiál je určen k praktické výuce v přírodních podmínkách (v arboretu).

Očekávané výstupy: Vztah k přírodě, její ochraně. Využívání teoretických poznatků v praxi, materiál k pracovním listům.

Klíčová slova: Stonek, listy, květy, plod, výskyt, pěstování, rozšíření, účinné látky, využití

Autor: ing. Eva Voborná
ZŠ Žďár nad Sázavou, Palachova 2189/35, příspěvková organizace

Datum: 21.5. 2012

Určeno pro: 6.,7. ročník základní školy

Vzdělávací oblast: Člověk a příroda

Vzdělávací obor: Praktika přírodopisu

Tematický okruh: Léčivé rostliny

